

Snježana Hozjan

FONOLOŠKI PRIKAZ MJESNOGA GOVORA KRASA (reprezentanta dobrinjskoga govornog tipa)

U ovom se radu prikazuje fonologija mjesnoga govora sela Kras na otoku Krku, tipičnog reprezentanta dobrinjskoga govornog tipa. U govoru se čuvaju neke vrlo arhaične jezične crte koje ga čine posebnim u odnosu na druge krčke, srednjočakavske i čakavske govore općenito.

0. UVOD

0.1. OPĆE ODREDNICE: GEOGRAFSKI POLOŽAJ, POVIJEST, STANOVNIŠTVO

Kras je prostorno jedno od najvećih sela najvećega jadranskog otoka – Krka.¹ Naziv Kras (tal. carso, njem. Karst) vjerojatno potječe od metatizirane predlatinske ili-ro-dačke riječi carsus² i jedan je od niza toponima koji se u raznim oblicima redovito javljaju u mediteranskoj geografiji (u nas: slovenski Kras, istarski Kras, naselje Krasica kod Rijeke itd.; na Krku postoji više toponima koji su izvedeni od iste osnove).³ Apelativ označava krševit, neplodan predio, golet, kamenu pustoš ili vrlet,⁴ geološki određen kao specifičan reljef karakterističnih vapnenačkih oblika.⁵

Selo Kras nalazi se unutar Dobrinjštine; Dobrinj (ili kako ga zovu stanovnici dobrinjskih sela – Grad) povijesni je administrativni centar toga sjeveroistočno-

1 O otoku Krku općenito i lit. o njemu usp.: Mihovil Bolonić–Ivan Žic Rokov, Otok Krk kroz vjekove, Zagreb 1977; Petar Strčić, Prilog za sintezu povijesti otoka Krka (s izborom literature), Arhivski vjesnik, XXXIII, 32, Zagreb 1989, str. 31–52.

2 Petar Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, knj. II, JAZU, Zagreb 1972, str. 179–180.

3 Ive Jelenović, Mikrotoponimija dobrinjskog područja na otoku Krku, Hrvatski dijalektološki zbornik, 3, Zagreb 1973, str. 165–166.

4 Enciklopedija Leksikografskog zavoda, 4, Zagreb MCMLIX, str. 477; Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, 2, MH–MS, Zagreb–Novi Sad 1967.

5 O krasu/kršu kao o geološkom obliku te općenito usp. lit. u: M. Marković, Geografska bibliografija Jugoslavije od početka 16. stoljeća do 1970. godine, I dio, Zagreb 1978, str. 36–39, 65–72, 164–166.

centralnoga dijela otoka.⁶ Pretpostavlja se da je upravo to područje (uz omišaljsko, vrbničko i bašćansko) najranije naseljeno slavenskim, hrvatskim življem (od kraja 7. st. dalje).⁷ Prije slavenskog doseljeničkog vala na današnjem lokalitetu Zagrajini kod Krasa nalazilo se ilirsko (liburnsko) naselje.⁸

Sa sigurnošću se može reći da je prva određena vijest o mjestu Krasu ona iz 1230. godine, kada je datirana isprava Jurja Pariježića, napisana u Dobrinju, jedna od najstarijih hrvatskih isprava pisanih glagoljicom. Njome Pariježić daruje crkvi sv. Jurja na Krku (koju je dao sam sagraditi) posjed u veličini omanjeg vlastelinstva, a taj posjed pokriva današnji teritorij sela Kras i njegovu užu okolicu. U dokumentu (koji je sačuvan u ovjerenj kopiji) poimence se spominju kraski lokaliteti čiji toponimi i danas žive u gotovo nepromijenjenu obliku (današnji Hrusti »od bure Krasa«, Hrbuja, Rakovik, Oskrušveni, Osišća, Poničaj, Ograda, Rupna itd.).⁹ Crkva sv. Jurja na brdu iznad Krasa (čije su se ruševine održale sve do sredine ovoga stoljeća) spominje se u pisanim dokumentima i kasnije: 1580.¹⁰ i 1634.¹¹ godine.

Godine 1666. grupa je ljudi u Dobrinju osnovala bratovštinu sv. Antuna Padovanskog i u Krasu je 1669. god. podigla crkvu u čast toga sveca. Crkva je 1904. godine proširena te je 1924. postala župnom (prije toga Kras je potpadao pod dobrinjsku župu).¹² Bratovština sv. Antuna Padovanskog vodila je bratovštinske knjige u kojima su neki dijelovi pisani glagoljicom.

Kras leži na centralnoj cestovnoj raskrsnici između Šila (na istoku), Malinske (na zapadu) i Krka (na jugu), u sredini sjevernog, širega dijela otoka, na cca 300 m nadmorske visine. Izraziti kontinentalni smještaj uvjetovao je gospodarsku orijentaciju kraskog stanovništva na poljoprivredu i stočarstvo. Međutim, kraški je teren uzrok ekonomske pasivnosti cijeloga kraja, pa je od 19. st. dalje dolazilo do intenzivnijeg iseljavanja stanovnika u hrvatske kopnene krajeve (najviše u Rijeku), ali i u prekomorska područja (SAD).

Po broju stanovništva Kras je bio jedno od najvećih sela na otoku; god. 1780. bio je i po broju kuća i po broju stanovnika veći od svoga »grada« Dobrinja. Od završetka posljednjeg rata naovamo taj broj kontinuirano pada: najviše je Krasana

6 O Dobrinjštini i o Dobrinju na o. Krku usp. M. Bolonić-I. Žic Rokov, n. dj., na v. mj.; I. Jelenović, n. dj., str. 151–180.

7 Vjekoslav Klaić, Krčki knezovi Frankapani, Zagreb 1911, str. 34.

8 M. Bolonić – I. Žic Rokov, n. dj., str. 13, 399.

9 Ivan Črnić, Dva slovjenska spomenika glagoljicom pisana u Dobrinju l. 1100 i 1230, Katolički list, 11, 29, Zagreb 19.VII. 1860, str. 227–228; Ivan Kukuljević Sakcinski, Acta Croatica. Listine hrvatske, knj. 1, Zagreb 1863, str. 316–317; Đuro Šurmin, Hrvatski spomenici 1, Zagreb 1888, str. 4–5.

10 Vjekoslav Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, Zagreb 1960, str. 72.

11 Isto, str. 73.

12 Mihovil Bolonić, Bratovština sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku. Kapari (1323–1973) i druge bratovštine na otoku Krku, Zagreb 1935, str. 17, 42; V. Štefanić, n. dj., str. 161.

u selu živjelo oko 1935. godine — njih oko 700,¹³ a danas ih je svega oko 200,¹⁴ od čega je visok broj starijih osoba. Međutim, u zadnjih desetak godina iseljeni Krasani naglo obnavljaju zapuštene kuće, pa selo — barem u vrijeme praznika i godišnjih odmora — oživi.

Godine 1903. otvorena je u Krasu osnovna škola koja je djelovala sve do iza 2. svjetskog rata.

Kras je inače rodno mjesto književnika Josipa Gržetića Krasanina (1837–1894).

0.2. O DOSADAŠNJEM PROUČAVANJU I OBRADI DOBRINJSKOGA GOVORNOG TIPA

Kraski je mjesni govor tipičan reprezentant dobrinjskoga govornog tipa, jednog od nekoliko tipova govora na otoku Krku.¹⁵ Starina i relativna zatvorenost naselja vjerojatno su izravan razlog očuvanosti nekih vrlo arhaičnih crta u ovom govoru, pa su u ove krajeve dolazili mnogi dijalektolozi i ostali jezični stručnjaci. Dosad se istraživanjem dobrinjske čakavštine u većoj ili manjoj mjeri bavilo više znanstvenika, u zavisnosti od ciljeva kojima su u svojim radovima težili, odnosno o njihovoj opsežnosti i dubini. Oni su o značajkama toga krčkoga govora pisali najčešće u kontekstu izučavanja općih dijalektoloških problema ili u okviru kakvoga sintetskog opisa zajedničkih jezičnih karakteristika na određenom sjevernojadranskom području. Prave monografije o dobrinjskom govornom tipu još nema, premda je sam Dobrinj (kao »punkt«) obrađen u Hrvatsko–srpskom dijalektološkom atlasu (HsDA) te u Općeslavenskom lingvističkom atlasu (OLA), pa je na temelju toga izrađen njegov koncizan fonološki opis.¹⁶

Prvi se ozbiljnije pozabavio upravo krčkim govorima Ivan Milčetić,¹⁷ koji je — prikazujući osnovne odlike čakavštine kvarnerskog otočja — u svoju radnju unio i zapažanja o dobrinjskoj čakavštini.

Zatim je taj govor proučavao Karl Meyer,¹⁸ prateći realizaciju deset jezičnih značajki u različitim krčkim lokalnim govorima, čime je želio ukazati na složene dijalekatne odnose na otoku. On također — na temelju dokumenata i drugih

13 I. Jelenović, n. dj., str. 166.

14 Prema zadnjem popisu stanovništva Kras je imao 200 stalnih stanovnika, 168 stanova (127 za stalno stanovanje), te 84 domaćinstva. (Usp. Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. ožujka 1981. Prvi rezultati, Zagreb 1981.)

15 O istraživanju i podjeli krčkih govora vidi: Ivan Milčetić, Čakavština kvarnerskih otoka, Rad JAZU, CXXI, Zagreb 1895, str. 92–131; J. Vajs, Najstariši breviár chorvatsko–hlaholsky, Praha 1910; Karl Meyer, Untersuchung zur Čakavština der Insel Krk (Veglia), Leipzig 1928; Mieczysław Małecki, O podjeli krčkih govora, Filologija 4, Zagreb 1963, str. 223–242.

16 Dalibor Brozović, Dobrinj (OLA 24). U: Fonološki opisi srpskohrvatskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom, ANUBiH, Sarajevo 1981.

17 I. Milčetić, n. dj.

18 K. Meyer, n. dj.

pisanih spomenika otoka Krka, nastalih u razdoblju od 12. do 17. st. — govori o glasovnim značajkama govora pojedinih krčkih mjesta, pa tako i Dobrinja.

Najsustavnije je krčki teren jezično istraživao Mieczysław Małecki.¹⁹ Probravši i prodiskutiravši relevantne jezične podatke (naravno, i one iz Dobrinjštine) te njihovu različitu rasprostranjenost, uspješno je i grupirao krčke govore.

Ive Jelenović unutar svoje opsežne radnje o mikrotoponimiji Dobrinjštine također daje osvrt na fonološke i morfološke specifičnosti dobrinjskoga govora.²⁰

Dalibor Brozović je u spomenutom fonološkom opisu govora Dobrinja temeljenu na podacima iz kvestionara OLA dao i kratak povijesni izvod današnjeg vokalizma, konsonantizma i akcentuacije.²¹

Krčki su teren, a u njegovu okviru i dobrinjsko područje, istraživali i A. Belić, M. Hraste, J. Hamm, S. Ivšić te drugi znanstvenici, a rezultate svojih istraživanja rabili su u više općeteorijskih rasprava ili su pak objelodanili samo izvještaje o svome radu na terenu, s nagovještajima budućih čakavskih studija o krčkim govorima koje su, nažalost, ostale nerealizirane (A. Belić, J. Hamm), barem koliko je dosad poznato.

U nekima od spomenutih radova ima i sporadičnih potvrda upravo iz Krasa, u slučajevima kada su autori željeli oprimjeriti kakvu karakterističnu crtu dobrinjskoga govornog tipa, budući da su unutar njega razlike u govorima od mjesta do mjesta neznatne.

0.3 O OVOJ RADNJI

Ovaj je rad nastao kao rezultat osobnoga terenskog istraživanja obavljenog u mjesecu siječnju 1990. godine. Magnetofonski su snimljeni slobodni govori i razgovori petoro mještana sela Kras, a kao dopuna transkribiranome materijalu tražene su dodatne informacije od još dvoje izvornih govornika, pa su tako skupljeni neophodni podaci za opis jezičnog sustava. Starosna dob ispitanika je između 76 i 83 godine i svi su rođeni Krasani:

1. Ema Strčić, rođ. 1910, domaćica, stalno živi u Krasu
2. Marija Duda (Kovačica), rođ. 1914, domaćica, stalno živi u Krasu
3. Marija Kirinčić (Šoličina), rođ. 1909, domaćica, stalno živi u Krasu
4. Kate Strčić (Šoličina), rođ. 1907, domaćica, stalno živi u Krasu
5. Mila Strčić (Drpica), rođ. 1914, domaćica, stalno živi u Krasu
6. Josip Strčić (Šumarkin), rođ. 1913, zemljoradnik, stalno živi u Krasu
7. Mila Strčić (Franelčeva), rođ. 1912, švelja i prodavačica, do 1939. živi u Krasu, od tada nastanjena u Rijeci

19 M. Małecki, n. dj.

20 I. Jelenović, n. dj.

21 D. Brozović, n. dj.

Materijal za analizu izlučila sam rukovodeći se principom razlikovnosti, marikirajući one fonološke jezične elemente koji su u ovome mjesnom govoru razlikovni u odnosu na:

- 1) ostale krčke govorne tipove,
- 2) ostale govore tzv. srednjočakavskog ili ekavsko-ikavskog čakavskoga dijalekta.

Polazim, dakle, od stanovišta da mjesni govor Krasa (u daljem tekstu MGK) genetski pripada sjeveroistočnim govorima Krka (: jugozapadni govori), i to dobrinjskom govornom tipu (: omišaljsko-vrbnički), koji u svom jezičnom sustavu čuvaju obilježja velike starine.²² Značenje registriranja današnjeg stanja jednoga takvog jezičnog sustava za povijest jezika i proučavanje njegovih razvojnih faza ne treba osobito naglašavati, a također niti važnost očuvanja iskonskoga civilizacijskog identiteta koji je – unatoč snažnoj renesansnoj tendenciji posljednjih desetljeća – sve ugroženiji.

Analiza jezičnoga korpusa bazirana je u prvom redu na općim odrednicama, kriterijima i teorijskim načelima o čakavskom narječju koje su u svojim radovima iznijeli Božidar Finka,²³ Milan Moguš²⁴ i Dalibor Brozović.²⁵

Najtoplije se zahvaljujem dr. Ivi Lukežić na pomoći i stručnom rukovođenju u ovom istraživanju.

1. GLASOVI

1.1. VOKALIZAM

1.1.1. INVENTAR I DISTRIBUCIJA

MGK posjeduje klasični petočlani monoftonski vokalni sustav, artikulacijski neosobit i blizak štokavskom standardu. Svaki od pet fonema može biti dug i kratak te naglašen i nenaglašen. Njihova je distribucija uglavnom slobodna, tj. svaki se od njih može ostvariti u početnom, središnjem i dočetnom položaju u riječi, ispred i iza bilo kojega konsonanta:

		NENAGLAŠENI	NAGLAŠENI
KRATKI	a	antj, kadagöd, dëlat	mălo, obrăt'at, zvonă
	e	jenö, odebelë, kalăle	lëšto, udëlat, petëh
	i	istëšo, čovičina, prăvit	imămo, veliko, jühî
	o	oblit', poklopit, tămo	pöčet, vičeröška, dibokö
	u	muški, kunturăta, köžu	čüda, čripüja, totü

²² Podjela krčkih govora po M. Mačekom, n. dj., str. 233.

²³ Božidar Finka, Čakavsko narječje, Čakavska rič 1, Split 1971.

²⁴ Milan Moguš, Čakavsko narječje, Zagreb 1977.

²⁵ Dalibor Brozović – Pavle Ivić, Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski. Izvadak iz II izdanja Enciklopedije Jugoslavije, JLZ »Miroslav Krleža«, Zagreb 1988, str. 80–90.

		NENAGLAŠENI	NAGLAŠENI
DUGI	a	prāznò, poprāvjàt, srìdnāk	bāndi, pripejāju, kováč
	e	rětkò, lìmězi, vòlě	trějset, poněstri, imě
	i	nīsmò, drživāla, vòlīn	nīmaš, katrīdi, Brestovī
	o	žòlvì, zapòdně, pomògò	dòli, slatkòga, posòl
	u	kūpì, makarūnì, rīnūt	jūdi, drmūna, faceletūn

1.1.2. REFLEKS STAROHRVATSKOG ə (< *_b, *_z)²⁶

Samoglasnički sustav MGK (kao govora koji je prema Finka–Moguševim »kriterijima za određivanje pripadnosti mjesnih govora čakavskom narječju« na najvišem stupnju »čakavnosti«,²⁷ što će se vidjeti iz ovoga rada) odlikuje se »tendencijom jake vokalnosti«²⁸ koja je prisutna u svim južnoslavenskim jezicima, ali je njena modifikacija u čakavskom narječju specifična i vrlo izrazita: ovdje vokalizacija starohrvatskog zajedničkog poluglasa u slaboj poziciji nije uvijek uvjetovana pravilima o distribuciji konsonanata u slogu. Slabi ə vokalizirao se tako i u MGK u tipičnim čakavskim primjerima, na mjestima gdje se u štokavaca izgubio:

čo	< ča ²⁹ (:štok. što)
va	< vø (:štok. u)
vavik	< vøvøkø (:štok. uvijek)
vožgat	< vøžgati (:štok. užgati)
zomi	< vøzømi (:štok. uzmi)
kadi	< kødě (:štok. gdje)
malin	< mølinø (:štok. mlin)
Isg. monun	< mønojoq (:štok. mnom)
Gsg. posa	< pøsa (:štok. psa)

Vokalizacija sthrv. poluglasa u MGK, kao i u ostalim mjesnim govovima dobrinjskoga govornog tipa, jedinstvena je i u odnosu na cijeli čakavski idiom i u odnosu na jezični dijasistem. Kontinuantna sthrv. »šva« u izvorno kratkom slogu

²⁶ U novijoj se povijesnojezičnoj literaturi govori o tzv. zajedničkom starohrvatskom poluglasu (starohrvatsko »šva«), nastalom iz produženog i neproduženog *_b i *_z te sekundarno u skupinama opstruent + sonant koje su nakon gubitka finalnih poluglasova dospjele na kraj riječi (Fonološki opisi, str. 223; D. Brozović–P. Ivić, n. dj., str. 7–8). Ishodišni starohrvatski sustav podrazumijeva jezično stanje u razdoblju koje se može smatrati posljednjom fazom zajedničkog razvoja svih govora hrvatskog jezika (Fonološki opisi, str. 8). U tome smislu i u ovom se radu promatra sudbina starohrvatskog ə kao poluglasa koji se u daljem razvoju jednoga čakavskoga govora na specifičan način vokalizirao.

²⁷ B. Finka – M. Moguš, Karta čakavskog narječja. U: M. Moguš, n. dj., str. 99–104.

²⁸ M. Moguš, n. dj., str. 20–21.

²⁹ Suvremeni jezični likovi uglavnom se izvode iz suponiranih ishodišnih oblika starohrvatskog jezika, ali nisu označeni zvjezdicom. U ovom tekstu zvjezdicom su označeni ishodišni oblici praslavenskog jezika te pojedini drugi suponirani oblici.

ovdje je u pravilu vokal *o* (: *e* u omišaljsko–vrbničkom govornom tipu na Krku i u cr. eskim govorima te u kajkavskom sustavu, : *a* na ostalom čakavskom području i u štokavskim sustavima),³⁰ uz neka odstupanja. Tako je refleks sthrv. poluglasa (< prsl. **ь*, **ѣ*) prva od nekoliko značajki/nosilaca razlikovnosti MGK (kao reprezentanta dobrinjskoga govora) u odnosu na ostale krčke govore, na ostale srednjočakavske ili ekavsko–ikavske govore te na ostale čakavske govore općenito.³¹

Refleks *ə* u kratkom slogu u velikoj većini slučajeva je kratko *o*: *čō*, *vōs*, *pōs*, *pōk*, *boč(v)l* (= bačva), *moštēl*, *vosrid*, *zvonā* (= izvana, vani), *pētōk*, *lōgok*, *kōsno*, *rāsōd*, *ōson*, *Poklōnoc*, *došt'ica*, *otōc*, *kotōc*, *bānok*, *sēdon*, *koblāča*, *tōnok*, *donōs*, *pomoknūt*, *usohnūt*, *zōmi* (= uzmi), *cvotē*, *zātilōk*, *pūpok*.

Vokal *o* duži se ispred sonanta u zatvorenu slogu ili suglasničke skupine na granici morfema kojoj je sonant prvi član (to vrijedi i za druge samoglasnike):³² *sōn*, *jedōn*, *čūdōn* (= neobičan), *žalostōn*, *vrīdōn*, *blāgdōn*, *ogōn*, *češōn*, *somōn* (= sajam), *mētōr*, *vētōr*, *dōbōr*, *mōkōr*, *nūtōr* (= unutra), *posōl*, *kobōl*, *tēpōl*, *ōbōl*, *tōnkā* (sopel), *tōncāt*.

Samo se sporadično poluglas u krčkom slogu reflektira kao kratko *a*: *vā*, *vāvīk*, *lažlīvoc*, *lagāt*.

Sthrv. »šva« u dugom slogu prešlo je u dugo *a* u genitivu plurala imenica muškog i ženskog roda s konsonantskom skupinom na završetku osnove: *sestār*, *dosāk*, *čavāl* (Nsg *čāvōl* = čavao), *čenāc* (Nsg *čēnōc* = uš), *pōlāk* (Nsg *pōlka*). Dugoa ostvareno je također u još nekolicine leksema s poluglasom u izvorno dugom slogu: *stāblō*, *dān* (ali: *donōs*, *blāgdōn*), *lāž*

1.1.3. ZAMJENICA *ča*

Postojanje zamjenice *ča* u nekom govoru kriterij je najvišega ranga, alijetet u određivanju njegove pripadnosti čakavskom narječju³³ (ča:što:kaj). Zbog karakteristične vokalizacije »šva« u slabu položaju u MGK moglo bi se reći da je ta upitno–odnosna zamjenica svojevrsni alijetet i u odnosu na ostale čakavske govore (čo:če:ča:ca:ce).

No, refleks zajedničkog sthrv. poluglasa (< **ь*, **ѣ*), uz kvantitetu, na primjeru ove zamjenice ima u MGK i leksičko–semantičku ulogu jer se u pojedinim situacijama poluglas reflektirao kao dugo *a*, pa uz *čō* u sistemu funkcionira i *čā*. Upotrebom takvog oblika zamjenice *ča* u rečenici se ostvaruje značajne neodređenosti,

30 D. Brozović – P. Ivić, n. dj., str. 9, 85; Aleksandar Belić, Osnovi istorije srpskohrvatskog jezika I. Fonetika, Beograd 1960, str. 83; Dragica Malić, Jezične promjene. U: Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika, Zagreb 1979, str. 469–472.

31 U posljednje je vrijeme prijelaz kratkog poluglasa u *o* ili *e* u krčkim govorima na zanimljiv način pokušao objasniti Zvonimir Junković u radu: Kratki poluglas u krčkim govorima, Filologija 11, Zagreb 1982/83, str. 393–403.

32 D. Brozović, n. dj., str. 243.

33 M. Moguš, n. dj., str. 20, 100; B. Finka, O čakavskom identitetu, Suvremena lingvistika 7–8, Zagreb 1973, str. 12.

odnosno čá = išta, nešto, štogod: *Vet' znán kadī čá jē. Kāda čá pečēn, mi rábi. Ni bilo čá za jīst. Jē čá ali ni?*

Glavna se značenjska obilježja te zamjenice – upitnost i odnosnost – ostvaruju u njezinu obliku čđ, s kratkim *o* kao refleksom sthrv. »šva«:

a) upitnost (čđ = što, zašto, zar)

– značenje »što«: *Čđ je tó? Čđ smo čērō? A znáš čđ se je dělalo vččēr?*

– značenje »zašto«: *Me ni briga, čđ t'u se stāt? Govorē noj da čđ je potnā.*

– značenje »zar«: *Čđ nīsū bili? Čđ ni bila mála umrlā?*

b) odnosnost (čđ = što): *Tē madrevīdi su se zvāli čđ se želēzo rīže. Ōn je imē i kliš't'a, čđ je čāvli vādī. I ni znāla čđ mu dāt. Mōreš vet' dēlat čo t'ēš.*

U MGK zamjenica čā prisutna je i u neodređenim zamjenicama čogđd (čā + god), nič (ni + čā = nešto), nīš (< nič = ništa), u priložima (sraslicama prijedlogā s akuzativom zamjenice čā) zác, vác, nác, poč te u vezniku āš (< zaš < zač < za + čā = jer).

1.1.4. REFLEKS *və* I *və*–

Prijedlog *və* (u složenicama i kao samostalna riječ) te početno *və*– ostvaruju se u više varijanti: *və* > *va*, *vo*, *v*, *u*, \emptyset

a) *və* > *va*

– u fonetskim blokovima pred šumnim konsonantima i sonantima *j*, *n*, *m*: *Hodē je vā Grīže. Tó je vā Bṛgūdu. Vā debēlū sopēl je sđpō. Jūdi su vērvali vā tđ. Svīt'ā nīn se zagūbīla vā strāhu. Pripejāli su ga vā jenđ dvorīšt'e. Pačāt se pót' vā nēgā. Hītīt t'u te vā mōre.*

– u leksemima *vác* i *vāvīk* (< *və* + *vēkə* = uvijek, stalno): *Nīs ga imēla vác zīlēt. Vāvīk nīn je po kūt'i rđštalo. Vāvīk je nāsporēd š nūn hodēlo nič tōkūt'.*

b) *və* > *vo*

– u morfološkim toničkim riječima: *Karđca je vosrid* (< *və* + *srēda*) *dvorā. Rābi vožgāt* (< *və* + *žgati*) *svītlo. Bṛzo je Vozón* (< *Vəzəmə*). *Son voprégō* (< *və* + *pregəla*) *volī.*

c) *və* > *v*

– u fonetskim blokovima pred sonantima *r*, *l*, *v*, *n*: *Ōn je vrēdī* (< *və* + *redilə*) *dūgi.* (U značenju: slagao je duge u red – pri pravljenju bačve.) *T'u ti dāt jedón vrītnāk...* (U značenju: dat ću ti nogom u stražnjicu.) *Šlā je v Rikū. Bī je v Risiki. Zđran mi je vnūk* (< *vənukə*).

d) *və* > *u*

– kao rezultat leksikalizacije u leksemima: *umējok* (< *və* + *medj* + *ək*), *utđr* (< *və* + *torə*), *uplēst* (< *və* + *plesti*), *umīsīt* (< *və* + *mēsiti*), *utđrok* (< *vətorəkə*)

– uz genitiv u značenju prijedloga mjesta: *u tōga čovīka*, *u mojēga očā*, *u Rādmili*, *u nīh*

e) *və* > \emptyset

– u leksemima: *čērā* (< *vəčērə*), *dovīca* (< *vədovica*), *čēndc* (< *vəšenəcə* = uš), *zēt* (< *vəzēti*), *stāt se* (< *vəstati*), *nūtrī* (< *vənqtrē*)

– u metatiziranim oblicima pridjevske zamjenice *vəs* i inicijalne skupine *vəs-*: *səga, səmu, Sisivēti, sē, sējeno, sōki, sōkakov, sōkamo*

– uz akuzativ i genitiv u funkciji priloške oznake mjesta: *Ne pustīn ga kūt'u. Je bilā bōlnici. Īmāju malīt'a kūt'i. Bi son Grādi. Rēn Grād.*

1.1.5. PRIJEDLOZI *kə* I *sə*

Prijedlog *kə* ima dvojak razvoj: *kə > ko, k*

Često se ostvaruje s popratnim vokalom *o* (za ovaj govor uobičajenim refleksom *ə*) i bez obzira na to počinje li slijedeća riječ na *k* ili *g*: *Ren ko Dṛpici. Jedon ko drūgōmu.*

Prijedlog *sə* (u složenicama i kao samostalna riječ) također ima nekoliko razvojnih varijanti: *sə > zo, z/s, so, s/š/ž.*

Ponekad se vokalizira, ponekad ne, a u slučaju asimilacije s fonemom koji slijedi moguće su i drugačije realizacije.

a) *sə > zo*: **zo** želēzi, **zo** ženūn, **zo** šrōtōn, **zo** šēdijūn, **zo** šīrōn, **zo** sestrūn, **zo** tin, **zo** kobasičūn, **zo** mūkūn, **zo** Osīpōn, **zo**šit (= sašiti)

b) *sə > z/s* (asimilacijom po zvučnosti): **z** baṭīt'ēn, **z** bār kūn, **z** mladīt'ī, **z** moṭīkūn, **z**rāsti (= prepone), **z**būdīt, **z**lomīt, **z**rūšit, **z**letīt, **z**drobīt, **s** Rād milūn, **s** kōlī, **s** prālicūn, **s** kvāsōn, **sp**ālīt, **sk**ūhat, **sm**ṛznūt se

c) *sə > so* u pojedinačnim riječima kao rezultat leksikalizacije: **sōvīt** (= saviti)

d) *sə > s/š/ž* (asimilacijom po mjestu tvorbe pred palatalnim sonantom *ŋ*): **š** nūn, **š** nūn, **ž** nīlīt (< žgnīlīt < sagnjilēti)

1.1.6. REFLEKS VOKALA *ɛ*

U MGK fonem *ɛ* ima dvojak kontinuantu: *ɛ > e, a*

Temeljna čakavska odlika, prijelaz *ɛ > a* po formuli *j, č, ž + ɛ > ja, ča, ža*, prisutna je i u MGK, ali samo u dva primjera:³⁴ **zajlk** (< *jazik* < *jezykə*) i **jāšmik** (< *jačmik* < *ječəmykə*, u značenju: ječmenac, upala vlasne žlijezde na očnom kapku; za ječam se upotrebljava leksem *ozīmoc*).

U svim ostalim slučajevima (i iza palatala i iza nepalatala) *ɛ* je prešao u *e*: **prījēt** (< *prijēti*), **žēt** (< *žēti*), **pōčēt** (< *počēti*), **mēso** (< *mēso*), **pēt** (< *pētə*).

1.1.7. REFLEKS SLOGOTVORNOG *l*

Kontinuantu je sthrv. *l* u MGK specifična u odnosu na glavninu čakavskih govora; prvotni je ostvaraj vjerojatno bio sekvencija *ol*, ali je vremenom fonem *l*

³⁴ U krčkim zapadnim govorima postoje druge potvrde ovoga tipa: **žaja, jatra**. (Usp. Iva Lukežić – Marija Turk, Mjesni govor Milohnića. U: Otok Krk zapadni dio, Krk 1986, str. 233) Za ostalo čakavsko područje vidi: M. Moguš, n. dj., str. 35-36.

otpaó, a vokal *o* preuzeo je ulogu stare slogotvorne likvide, osim u infinitiva glagola uglavnom četvrtog razreda gdje je *l* > *li*, te u pridjevu *dibòk* (= dubok), odnosno priloga *dibokò*.³⁵

– *l* > *o*: *močín*, *tòklò*, *dòžnà*, *pòzá*, *jàboko*, *pòno*, *zažòt'èn*, *vòna*, *mòč*, *pòž*, *pomòzlà*, *tòkút'*, *tòci*, *živòkla*

– *l* > *li*: *mlišť*, *vlišť*, *tlit'*, *slit'* (= svući), *oblit'*

1.1.8. REFLEKS SLOGOTVORNOG *r*

U MGK staro se slogotvorno *r* reflektiralo bez popratnog vokala: *r* > \emptyset ,³⁶ dok je u nekim govorima sjevernojadranskih otoka (Cres, Lošinj, Silba, Olib) i na omišaljsko–vrbničkom području na Krku ovako: *r* > *ar/er*. Taj se silabem ovdje može realizirati u početnoj, središnjoj i dočetnoj poziciji u riječi: *rče* (= rže), *rženica*, *křj* (= panj), *čřv*, *přst*, *mřt* (= mrtav), *třsi*, *žřna*, *drvò*, *prněst*, *držăt*, *četřtòk*, *umrlà*, *ùmr*, *òpr* (= otvorio), *tř* (< *ter* < *tere* < *teže*).

1.1.9. REFLEKS *ě*

Dobrinjskom govornom tipu, a također i ostalim krčkim govorima, svojstvena je ikavsko–ekavska refleksacija *ě* po pravilu Meyer–Jakubinskog, uz određene njegove nadopune te odstupanja nastala paradigmatskim izjednačavanjem, analogijom prema polaznom obliku ili obrnutim analoškim procesom.

MGK također poznaje i staru zamjenu *ě*,³⁷ karakterističnu za čakavske govore – prijeglas *ě* > *a* iza palatala: *nāzlo* (< *gněz-do*), *knāst* (< *klěstiti*), *prāma* (< *prěma*).

Ostali primjeri slijede pravilo Meyer–Jakubinskog:

ě + *t*, *d*, *n*, *l*, *r*, *s*, *z*, + *a*, *o*, *u*, *y*, *q*, *ɤ* (> *o*, \emptyset) > *e* (uz nadopunu: i *ě* ispred *st*, *zd*), a u ostalim slučajevima *ě* > *i*.

Prvu polovinu pravila potvrđuju slijedeći primjeri iz kraskog govora: *ě* > *e*

– ispred *t*: *petěh* (< **pětɤ*), *lěto* (< **lěto*), *větōr* (< **větɤrɤ*), *Cvětka* (< **cvětɤ*)

– ispred *d*: *besěda* (< **besěda*), *oběd* (< **obědɤ*), *srědà* (< **srěda*), *sūsěd* (< **sqsědɤ*), *bléd* (< **blédɤ*), *rětkò* (< **rědɤko*)

– ispred *n*: *stěnà* (< **stěna*), *kolěno* (< **kolěno*), *lén* (< **lěɤnɤ*), *kòrēn* (< **korěɤnɤ*), *sěno* (< **sěno*)

³⁵ Ovakva realizacija silabičnog *l* prisutna je i na Lastovu, dok je na kvarnerskom otočju slično: na Krku u Omišlju *l* > *e*, u Vrniku *el*, u Garici *l*; u Cresu *el*, u Lošinj u *al*. (Usp. A. Belić, n. dj., str. 76; D. Brozović–P. Ivić, n. dj., str. 10; I. Milčetić, n. dj., str. 15).

³⁶ Usp. I. Milčetić, n. dj., str. 13, 14; Josip Hamm – Mate Hraste – Petar Guberina, Govor otoka Suska, Hrvatski dijalektološki zbornik, 1, Zagreb 1956, str. 75, 196; D. Malić, Šibenska molitva, Rasprave Instituta za jezik, 2, Zagreb 1973, str. 119–123.

³⁷ Usp. M. Moguš, n. dj., str. 37; D. Brozović – P. Ivić, n. dj., str. 9.

– ispred *l*: *zděla* (< **s₁-děla*), *děl* (< **děl₁*), *dělo* (< **dělo*), *cěl* (< **cěl₁*), *běl* (< **běl₁*), gl. pridj. rad. sva tri roda: *otě-otěla-otělo* (< **hotěl₁*), *sě-sěla-sělo* (< **sěl₁*), *sidě-siděla-sidělo* (< **séděl₁*), *mlě-mlěla-mlělo* (< **mlěl₁*), *živě-živěla-živělo* (< **živěl₁*)

– ispred *r*: *měra* (< **měra*), *věrovat* (< **věrovati*), *těrat* (< **těrat₁*)

– ispred *s* i *st*: *město* (< **město*), *těsto* (< **těsto*), *Brestovi* (< **brěst₁*)

– ispred *z* i *zd*: *želězo* (< **želězo*), *trězón* (< **trěz₁n₁*), *žlězdā* (< **žlězda*), *zvězďā* (< **zvězda*)

U MGK *ě* se reflektira kao *i* u fonološkom okružju koje ne predviđa prvi dio pravila Meyer-Jakubinskog, i to: 1) u osnovama riječi; 2) u nastavačnim morfemima; 3) na apsolutnom kraju riječi.

1) *ě* > *i* u osnovama riječi

a) ako je iza *t*, *d*, *r*, *l*, *n*, *s*, *z* vokal prednjega niza:

– u imenica, pridjeva, priloga: *vosríd*, *srídnák* (< **sréd₁*), *dítě* (< **děte*), *dítelina* (< **détel₁*), *mīsēc* (< **měsēc₁*), *sprída* (< **préd₁*), *vrídón* (< **vréd₁n₁*)

– u gl.pridj.rad. sva tri roda: *mīri-mīrila-mīrilo* (< **méřil₁*), *dīli-dīlila-dīlilo* (< **dělil₁*), *umīsī-umīsila-umīsilo* (< **měsil₁*), *promīni-promīnila-promīnilo* (< **proměnil₁*), *sidě-siděla-sidělo* (< **séděl₁*)

– u infinitivu glagola: *mīrit* (< **méřiti*), *dīlit* (< **děliti*), *umīsīt* (< **měsiti*), *promīnit* (< **proměnit₁*), *sidīt* (< **séděti*), *jīst* (< **ěsti*; prez.: *jīn*, *jīš*, *jī* itd.; gl.pridj.rad.: *jā*, *jāla*, *jālo*), *mlīt* (< **mlěti*), *živīt* (< **živěti*), *umrīt* (gl. pridj.rad. *ūmr*, *umrlā*, *umrlō*)

b) ispred ostalih konsonanata: *čovĕk* (< **člověk₁*), *mlĕkō* (< **mlěko*), *sĕkĭra* (< **sěk-*), *sntĕg* (< **sněg₁*), *brĕg* (< **brěg₁*), *bĭžāt* (< **běgěti*), *mĭh* (< **měh₁*), *grĭh* (< **grěh₁*), *potrĭba* (< **po-trěba*), *hĭb* (< **hlěb₁*), *Stĭpāna* (< **Stěpan₁*), *lĭp* (< **lěp₁*), *čřipĭja* (< **čřěp₁*), *brĭme* (< **brěme*), *slĭme* (< **slěme*), *polĭvāt* (< **po-lěvati*), *divĭjka* (< **děvojska*), *čřĭšna* (< **čřěšnja*), *mrĭžice* (< **mrěža*), *srĭt'a* (< **srětĭa*), *vĭja* (< **vědĭa*), *nedĭja* (< **nedělĭa*)

2) *ě* > *i* u nastavačnim morfemima

a) imenice:

– Dsg ž.r. (*-*ě* > -*i*): *on ženĭ govōri*, *rĕn sestřĭ*

– Lsg sva tri roda (*-*ě* > -*i*): *na Krāsĭ*, *na prōčĕli*, *o Mesopŭstĭ*, *na cimĕntĭ*, *na Poklōnčĭt'ĭ*, *po vřtĭ*, *po konđbi*, *na Rosopāsni*, *na jenōn mĕstĭ*, *v lĕtĭ*³⁸

– Lpl m. i sr.r. (*-*ěh₁* > -*ih*): *po drmŭnih*, *za plĕt'ih*, *po vrātĭh*

b) riječi s pridjevskom deklinacijom:

– Isg m. i sr.r. (*-*ēm₁* > -*im*): *zo tĭn bobōn*, *pod jedntĭn debĕlĭn drvōn*

– Lpl sva tri roda (*-*ěh₁* > -*ih*): *va nĭkakovĭh ōpnah*

– Ipl sva tri roda (*-*ěmi* > -*imi*): *tĭmi*, *jedntĭmi*, *dobrĭmi*

c) komparativ pridjeva (*-*ěji* > -*iji*): *veselĭji*, *kiselĭji*, *teplĭji*

³⁸ Starije *—i* u tom obliku m. i sr. roda zadržano je samo u toponima ili u frazama kojima se označava mjesto ili vrijeme, a u suvremenom je govoru Krasa u m. i sr. rodu ujednačen nastavačni morfem *—u* za Lsg prema Dsg: *na zidĭ*, *va žřnu*, *ob zāhōju*, *na svōme mĕstu*, *na Torĕtu*, *po lĕtu*.

3) $\acute{e} > i$ na apsolutnom kraju riječi

– u priloga: *góri* (< **gorě*), *dóli* (< **dolě*), *nūtrī* (< **nořrě*), *kadī* (< **kıdě*), *nıgdı* (< **ně-kıdě*), *skrôzi* (< **skrožě*), *ondī* (uz *endī*; < **onıdě*), *ovđı* (uz *evđı*; < **ovıdě*)

– u brojeva: *dvı* (< **dıvě*), *đbi* (< **obě*)

Tendencija prema hiperikavizmu ogleda se u obliku leksema *viččera* (< večera).

1.1.10. ZAVRŠNO *-tje

U Dobrinjštini, pa tako i u MGK, jednako kao i u omišaljsko-vrbničkom govornom tipu, dolazi i do pojave prijelaza staroga sufiksa *-tje > -i u glagolskih i zbirnih imenica: *kùhanı*, *spânı*, *prošt'enı*, *kamenı*, *třnı*, *grozdđvı*, *třsı*, *pérı* (= lišće), *zeli*, *ılı*.³⁹

1.2. KONSONANTIZAM

1.2.1. INVENTAR I DISTRIBUCIJA

Suglasnički sustav MGK sačinjavaju 22 fonema:⁴⁰ /b/, /c/, /č/, /t'/, /d/, /f/, /g/, /h/, /ı/, /k/, /l/, /m/, /n/, /ń/, /p/, /r/, /s/, /š/, /t/, /v/, /z/, /ž/.

Tipična čakavska karakteristika – odsutnost zvučnih afrikata /ʒ/ i /ʒ'/ – prisutna je i u kraskom govoru, a također (u izvornom korpusu) izostaje i fonem /ł/. Njihovu funkciju preuzimaju drugi suglasnici.

Svi se suglasnici mogu ostvariti u početnom, središnjem i dočetnom položaju u riječi. Distribucijska ograničenja postoje u vezama između konsonantskih fonema, odnosno u konsonantskim skupinama.⁴¹ Alternacije po zvučnosti i mjestu tvorbe provode se i uglavnom se rezultatima ne razlikuju od pojava u drugim sustavima našega jezika: *rěđđk-rětkà*, *rúb-rupčíc*, *múž-muški*, *donđs-donđšńı*.

1.2.2. POJEDINAČNI KONSONANTI

1) Refleks jotirane skupine *dı*, *daj* u MGK je fonem /ı/, a on također stoji i na mjestu izvornoga mekog konsonanta /g'/ u riječima stranog porijekla:

– *j* < *dı*: *měja*, *vıja*, *sđje*

– *j* < *daj*: *mlđji*, *rđjěn*, *prihđjá*, *nagrđjena*

³⁹ Usp. P. Ivić, Prilog kategorizaciji pojedinih grupa čakavskih govora, Hrvatski dijalektološki zbornik, 5, Zagreb 1981.

⁴⁰ Budući da sustavno registriranje alofonih varijanata prelazi okvire ovoga rada, u daljem tekstu upozorit ću samo na one fonetske realizacije pojedinih suglasnika koje su u ovom govoru fonološki relevantne.

⁴¹ Čakavskim sustavima poznate su neke specifične promjene unutar konsonantskih skupina na granicama slogova o kojima će biti više riječi kasnije.

– u primljenicama: *ánjěl, vijáj, kuráj, jùšto, jakèta*

2) I u primljenicama i prilikom asimilacije po zvučnosti u MGK /ž/ prelazi u /ž/: *svedòžba, nàružba, žèp, naránža*, ali i *púnča*.

3) Kao i u većini krčkih govora (osim u zapadnima)⁴² fonem /l/ supstituiran je drugim fonemima: /i/ i /l/, tj. depalatalizira se. Jedino u novijim riječima (ako i tu nije /l/ > /i/, /l/) ostvaruje se fonem čiji je izgovor negdje između [l] i [li] (potpuno nesliveni fonemi /l/ i /i/).

/l/ > /i/:

– etimološko: *júdi, júbàv, vòja, Jùbo, Pòje, jút* (= papren), *vajàlo, nedjja, postjja, bðje, Tri krājè, metij* (= leptir), *kàsoj, češój*

– u epentezi, jer /l/ izostaje (*baj, paj, maj, vaj* > *bj, pj, mj, vj*): *zðbje, dèbjè, kùpjèn, zemjà, brmjat, zldmjèn, zdràuje, popràujàt, blagosliujàt*

– u primljenicama: *Vèja, famèja, žmúj*

/l/ > /l/: *prjatelj, prijateljica, plèskat*

/l/ > [li]: *Ljiljana, miljè, miljuna*

U leksemima *sliiva* (< *sliva) i *zàtilok* (< *za-til-uk) do palatalizacije nije došlo (:štok. šljiva, zatiljak).

4) U MGK (kao i na cijelom Krku) konsonant /ć/ ostvaruje se kao tipična umekšana čakavska varijanta – sliveni glas, eksploziv /t'/.⁴³ Realizira se u prvom redu kao kontinuant primarne i sekundarne skupine *tj* i *taj*, te u primljenicama na mjestu izvornog mekog konsonanta /k'/:

– *t' < tj: nòt', kùt'a, svit'à, t'èš*

– *t' < taj: bràt'a, trèt'ì, smút'en, smèt'e*

– u primljenicama: *t'apàt, t'akulàt, màt'a*

U primjerima *netják* i *netjakìna* nije došlo do prijelaza *taj* > *t'*, već se ta skupina izgovara nesliveno: [tj].

5) Sonant /ń/ u MGK sliveni je glas i izgovara se uvijek jednako iako je različitoga porijekla:

– etimološko: *kòń, ñegðv, ogòń*

– *ń < naj: zblańàt, naslànàt, zelèńe, mðńì*

– u primljenicama: *lozàńe* (tal. lasagne)

– u onomatopejama: *ńàrgat* (= glasati se kao mačka)

– *Øń-* < *gr-* < *gn-*: *ńàzld, ñilo, ñèst, ñàvìt* (= gnječiti), *ńàd* (< *gnèd- = ljubica); u riječi *gnòj* (< *gni-) /n/ se ne palatalizira, a u leksemu *gnùs* /g/ ne otpada.

U leksemima *ánjěl* i *evanjéli* izgovor je nesliven: [nj].

Ispred afrikata /ń/ se depalatalizira: *jànca* (Nsg *jàńoc*), *jànčit'*, *Dobrínca* (Nsg *Dobrìńoc* = stanovnik Dobriña), *Gostìńčar* (= etnik od *Gostińoc*).

42 I. Lukežić – M. Turk, n. dj., str. 233, 235.

43 »Kod čakavskog vrh jezika se upire u donje alveole ne dodirujući donje zube. Mjesto dodira jezika s nepcem je gotovo palatalno. U tvorbi okluzije i tjesnaca učestvuje srednji dio jezika. Neznatno je slabija zračna struja i još labavija opća artikulacija.« (M. Moguš, n. dj., str. 65)

1.2.3. PRIJELAZ *-m > -n*

Prijelaz dočetnog *-m* u *-n* mediteranska je crta i u većini govora javlja se samo na kraju gramatičkog morfema u određenim kategorijama. No, u MGK ima i nekoliko primjera kada dočetno *-m* prelazi u *-n* u leksičkom morfemu, i to ne samo u nepromjenjivih riječi:

a) *-m > -n* u nastavačnom morfemu:

– 1. sg prez.: *znân, vðlîn, pojîn, dâñ, sâñ, skopân, smijèn se, pustîn, udèlân, pletèn, ìmân*

– Isg, Dpl sva tri roda imeničkih riječi: *zo tin bobôn, zo bañit'ën, zo sîrôn, zo šrôtôn, nân, prâšcên, zo ovúdnün žênskün, š ñîn, drügün, zo mükün, pod kâpicün, zo bârkün, kokošân, jütrôn, zo ditëtôn, pod ôkon, pod jednin debèlîn drvôn*

b) *-m > -n* u leksičkom morfemu:

– indeklinabili: *bâren, čin, sèdon, ðson, sedondesèt, osondesèt*

– deklinabili: *Vozôn, (bilo ga je) srân, sân* (pridj.)

Do prijelaza *-m* u *-n* ne dolazi u primjerima: *dîm, rakâm* (= vrsta vèza), *lâkôm*.

1.2.4. SUGLASNIK /l/ NA KRAJU SLOGA

U kraskom se mjesnom govoru suglasnik /l/ na kraju sloga čuva u imenica, pridjeva, priloga, dok se u glagolskog pridjeva radnog muškog roda gubi.⁴⁴

– imenice, pridjevi, prilogi: *vól, ânjel, posól, koból, bêl, cêl, debél, kîsêl, nâpól, bîlmò* (= bjelanjak), *dólçit', tëlçit', škropilnica, prstopâlca* (Nsg *prstopâloc* = palac)

– gl.pridj.rad.m.r. (*-l > Ø*): *bi, skoçi, soli, napràvi, hliti, držá, pá, udèlâ, prihájá, gâná* (= govorio, razgovarao), *zvá, pojá* (= pojeo), *imê* (= imao), *otê, smê* (= smio; smijao), *zgoré, zê, hodê, prišó, mðgò, šó* (= išao), *prñësò* (= donio), *rèkò, ušó* (= pobjegao), *tókò, sðpò* (= svirao), *uvinú, preklnú, potègnú, ùmr, ðpr, tñ* (inf. *tñt*)

1.2.5. KONSONANTSKE SKUPINE

O razvoju nekih starih konsonantskih skupina već je bilo riječi:

– *dj > j*: *mèja, vjja*

– *daj > j*: *ròjen, prihájá*

– *tj > t'*: *kùt'a, t'èš*

– *taj > t'*, *tj*: *bràt'a, smút'ën, netjâk*

⁴⁴ Drugim krčkim govorima svojstvene su drugačije realizacije – u Vrbniku i u zapadnim govorima, npr. dočetno *-l* u gl. pridj. radnog ne otpada. (Usp. I. Lukežić-M. Turk, n. dj., str. 234; I. Milčetić, n. dj., str. 17.)

– *baj, paj, maj, vaj* > *bj, pj, mj, vj*: *děbjě, kúpjēn, zemjā, poprāvujāt*

U MGK ostvaruju se i slijedeće konsonantske skupine, značajne za prikaz njegove fonologije i povijesnih fonoloških promjena:

– *stj, skj* > *št'*: *št'áp, dvorišt'e, klišt'a, natošt'ě, došt'ica, išť'en, mlášť'en* (inf. *mlāskat*), *košt'ica*

– *staj* > *št'*: *kršť'āne*

– *zdi, zgi* > *žj*: *možjina*

– *səč* > *šč*: *ščāt* (< **sčati* = mokriti)

– *čt* > *št*: *poštēn*

– staro čr se čuva: *očrnūt, čřv, čripūja, čřlišć*

– *kl, gl, hl* > *klj, glj, hlj* > *kj, gj, hj*: *kjět, kjěknūt, gjēdat, žigjedān se, hīb* (< **hijb* < **hlěbъ*); slično i *ml* > *mlj* > *mj*: *mjāšnā*

1.2.6. GLASOVNE PROMJENE

1.2.6.1. PROMJENE KONSONANATA U RUBNIM ZONAMA SLOGA

U svim čakavskim govorima, pa tako i u MGK, ima sustavnih pojava izmjene konsonanata u rubnim zonama sloga, uglavnom u slučajevima kada ondje dolazi do realizacije sekundarnih konsonantskih skupina za čakavsko narječje atipične strukture. Promjenu strukture takvih konsonantskih skupina odnose promjenu konsonanata na rubu sloga uopće uvjetuje tendencija slabljenja faktora fonetske napetosti unutar sloga, koja je – u odnosu na druge dijasisteme – u čakavskom narječju naročito izražena.⁴⁵ Linija fonetske napetosti sloga u razmjeru je s napetošću glasova što ga sačinjavaju,⁴⁶ pa se rasterećivanje sloga u smislu smanjenja napetosti u njegovim rubnim zonama vrši ili zamjenom ili redukcijom onog elementa (konsonanta) koji je u slogu najnapetiji.

U MGK te se pojave događaju u finalnoj i u inicijalnoj rubnoj zoni sloga. U prvom slučaju radi se o promjenama finalnog konsonanta u unutrašnjem i vanjskom zatvorenu slogu, a u drugom o promjenama konsonanata u atipičnim konsonantskim skupinama na početku riječi.

Najčešće su promjene finalnoga konsonanta u unutrašnjem zatvorenu slogu, tipične upravo za čakavske sustave. Taj je konsonant ujedno i prvi član sekundarne

⁴⁵ O djelovanju komponenata sonornosti i napetosti u slogu govori M. Moguš, n. dj., str. 85.

⁴⁶ »Jedno je od temeljnih fonetskih pravila da u istom slogu slabi napetost onih konsonanata koji su dalje od vokala. A poznato je i to da svi naši glasovi nisu jednako napeti. Stupanj napetosti povećava se u ovom smjeru:

vokali
 ↓
 poluvokali
 sonanti
 nazali + v
 ↓
 zvučni/bezvučni konsonanti.«
 (M. Moguš, n. dj., str. 86)

konsonantske skupine koja se realizira na granici slogova unutar riječi (struktura -C+C-).⁴⁷

Promjene zahvaćaju fonetski najnapetije konsonante koji zatvaraju slog, najčešće složeni konsonant, afrikatu, koja se zamjenjuje manje napetim frikativom (ili sonantom):

c > s: oc-ta (:Nsg *ocõt*) > *ostã*
 č > š: kovač-nica (:kovač) > *kovášnica*
 poč-ne (:põčẽt) > *põšnẽ*
 toč-no (:tõčõn) > *tõšno*
 jač-mik > *jãšmik*
 mač-ka (:Gpl *mačák*) > *mãška*
 težač-ki (:težák) > *težãški*
 moč-te (:2.sg imp. *mõč*) > *mõšte*
 nič > *nĩš*
 zač > **zaš* > *ãš*

t' > j: sinot'-ka (:nõt') > *sĩnõjka*

Unutrašnji slog zatvoren okluzivom razrješava napetost zatvorena sloga redukcijom fonetski vrlo napetog okluziva ili njegovom zamjenom slabim konsonantom:

hrvat-ski (:Hrvat) > **hrvacki* > *hrváskĩ*
 sakrament-ski (:sakramẽnt) > **sakramencki* > *sakramẽnskĩ*
 prokjet-stvi (:prõkjẽt) > **prokjectvi* > *prokjẽstvi*
 pet-sto (:pẽt) > **pecto* > *pẽsto*
 ot-prit > *oprĩt*
 hod-mo, hod-te (:hodĩt) > *hõmo, hõte*
 nasled-stvo (:naslẽdĩt) > **nasleçtvo* > *nãslestvo*
 jed-na (:jedõn) > *jenã*
 sop-st (:sopẽn) > *sõst*
 greb-st (:grebẽn) > **grepst* > *grẽst*
 dok-tor > *dõhtõr*
 nok-ti (:Gpl *nokát*) > *nõhti*
 druk-čije > *drũhčije*
 log-ko (:lõgok) > **lokko* > *lõhko*

Sporadično eliminacija zahvaća i manje napet suglasnik, sonant: *petrovski* (:Petrõva) > *petrõskĩ* (= mjesec srpanj)

47 Promjena strukture središnjih konsonantskih skupina po mišljenju M. Mogaša odvija se u dvije faze. Najprije se, zbog specifičnoga čakavskog sloga koji se smatra kraćim od štokavskog, pomiče slogovna granica unutar riječi. Na taj način na početku sloga biva ostvarena konsonantska skupina u kojoj zatim dolazi do slabljenja ili gubitka fonetski napetijeg konsonanta. Ako konsonanti pripadaju istom stupnju napetosti, reducira se ili slabi onaj udaljeniji od vokala. (Usp. M. Mogaš, n. dj., str. 84-89; vidi i: I. Lukežić, Grobnička čakavština /fonološki i morfološki sustav/. U: Grobnički zbornik, Rijeka 1988, str. 244-245.)

Konačno, i eliminacija finalnog slogovnog *-l* u jednini muškog roda glagolskog pridjeva radnog prati ovu tendenciju rasterećivanja zatvorena sloga redukcijom konsonanta koji zatvara slog:

- **bil* (:bilà) > *bi*
- **napravit* (:naprāvila) > *naprāvi*
- **pal* (:pāla) > *pā*
- **zgorel* (:zgorēla) > *zgoré*
- **prekinul* (:prekīnula) > *prekīnū*
- **trl* (:třla) > *tř*

Osim navedenih primjera izmjene i redukcije suglasnika u finalnoj rubnoj zoni sloga, u MGK ima primjera izmjene i redukcije početnog suglasnika u inicijalnoj rubnoj zoni sloga, odnosno u inicijalnoj konsonantskoj skupini atipične strukture:

okluziv + okluziv:

- **ptit'* > *tīt'*
- **kt'i* > *ht'i*

okluziv + afrikata:

- **pčela* > *čēla*

okluziv + sonant/vokal:

- **krušvi* > *hrūšvi* (= kruška)
- **krastica* > *hrāstica* (ali: *krōštuli* = vrsta kolača)
- **karta* > *hārta* (= papir)
- **hote(l)* > *oté* (ali: *hodē*)
- **gren* > *rén* (ali: *grēst*)
- **gnīlo* > *nīlo*
- **gnāzlo* > *nāzlō*
- **gnāvit* > *nāvīt* (ali: *gnūs, gnōj*)

sonant + šumni konsonant:

- **vdovica* > *dovīca*
- **včera* > *čērā*
- **vzet* > *zēt*
- **vstat se* > *stāt se*

U višočlanim konsonantskim skupinama sonant /v/ reducira se ukoliko stoji neposredno uz sonant /r/: **svrab* > *srāb*, **svraka* > *srāka*, **četvrti* > *četřtī*, **četvrtok* > *četřtōk*, **žrvna* > *žřna* (ali: *tvřd*).

1.2.6.2. REDUKCIJE INICIJALNOG VOKALA

Relikti arhaičnog »zakona otvorenih slogova«, po kojemu je riječ obavezno završavala vokalom pa se zijev (hijat) u govornom nizu uklanjao određenim mehanizmima, glasovne su promjene metateze, proteze i redukcije inicijalnog vokala u riječi.

Najveći broj primjera za redukciju inicijalnog vokala u MGK potječe od realizacije prijedloga **izʷ*: vokal se gubi u glagolskih složenica gdje nije došlo do metateze *iz-* > *zi-* te pri realizaciji prijedloga kao samostalne riječi.

Prijedlog **izʷ* je nakon redukcije početnog vokala i finalnog poluglasa poprimio lik *z*, o čemu svjedoči njegova distribucija ispred vokala, sonanata i zvučnih konsonanata: *z ôka, z môra, z Gábošina, z Rikvé, zgorit, zblañat, zvlit', zrást*.

Ispred bezvučnih konsonanata u akcenatskoj riječi *z* se u govoru jednači po zvučnosti (*z > s*): *s Pôja, s tôga, stlit', spêt', spovidet se, skopât, sfrigat, (lêta su se) steklî, spôd* (< **z + pod* < **izʷ + podʷ*).

Ispred palatala *z* se u govoru jednači po mjestu tvorbe (*z > ž*): *žnāvīt*.

U glagolskih složenica sa starim **izʷ* realizira se metatiziran lik *iz-* > *zi-*: *zĩtekla, zĩgjedān, zĩvôkla, zĩlê, zĩprêgô, zĩbrat, zĩšlo mi je*.

Vokal *i* gubi se i na početku gl.pridj.radnog glagola *ići*: *šô, šlā, šlô*, a ponekad i vokal *a* u veznika *ako*: *kô*.

U novijih riječi stranoga porijekla također nerijetko ispada inicijalni vokal: *Polinarôvo, (bilā son) Mêriki, lêtrika, splodirat, lâstik, relôj*.

1.2.6.3. KONSONANTSKE PROTEZE I ENKLIZE

Protetsko *j* javlja se samo u G/Lpl nenaglašenog oblika lične zamjenice *oni*: *ĩh*.

U MGK su uobičajeni enklitički navesci *-a, -ka, -re* (< stsl. navezak *-že*; češće bez *e*) u priloga i neodređenih zamjenica: *z dolā, zgorā, sprida, zāda, nāzada, nājzada, gôrika, dôlika, vičerôska, donôska, not'ôska, sĩnôjka, nĩkogar(e), nĩčesar(e), nĩgdir(e), nĩkamar*.

Prilog *tu* najčešće glasi *tôtû*, a veznik *kao* – *kôti*.

1.2.6.4. DISIMILACIJA

U ovom govoru do razjednačavanja dolazi u dvije kategorije:

– disimilacija nazala u sonantskoj skupini *mn*: *gũvnô, sedovnājst, osovnājst, Vnêca* (< *Mneca* < *Mleci*; lokalitet na Krasu), *Kivna* (< *Klimno*; mjesto u Dobrinjštini)

– disimilacija likvida: *slebrô, lebrô, luzâr* (< ružarij), *lusmarin* (< ružmarin)

1.2.6.5. METATEZA

Metateza je izvršena u nekoliko leksema: *pokrĩva* (< *kopriva*), *zajĩk* (< *jazik*), *somôn* (< *sajam*), *kalafûr* (< *općečak. garoful* < tal. *garofano* = *karanfil, klinčac*).

Zamjenički pridjev *vās*, odnosno inicijalna skupina *vās-* u neodređenih zamjenica i priloga izvorno ostaju bez metateze (uz gubitak početnog *v-*), premda su potvrđeni i neki metatizirani oblici: *s(v)êga, s(v)êmu, svĩn* (Nsg *vôš*), *svā, svô, svĩ*,

sisvétski (= mjesec studeni), *s(v)ě*, *s(v)ějeno*, *s(v)ějenako*, *sđki*, *sđkakov*, *sđkamo*, *sđkuda*.

1.2.6.6. KONTRAKCIJA

Do kontrakcije je dolazilo u susjedstvu dvaju vokala između kojih se realizirao fonetski vrlo slab alofon i koji je, takav neizrazit, ostavljao mjesta slivanju dvaju vokala u jedan. U MGK također ima nekoliko primjera kontrakcije: *pojas* > *pâs*, *gospoĵâ* > *gospâ*, *lajat* > *lât*, *lajala* > *lâla*, *valja da* > *valĵda* > *vâda*.

U primjerima *vît* (< videt) i *vîš* (< vidiš) također je došlo do kontrakcije, vjerojatno zbog fonetski slabog izgovora zvučnog okluziva u poziciji između dva vokala.

2. AKCENTUACIJA

2.1. INVENTAR I DISTRIBUCIJA

Današnji prozodijski sustav u MGK ima četiri prozodijske jedinice:

- naglašenu duljinu (dugi akcenat, $\overset{\circ}{\text{}}$)⁴⁸
- naglašenu kraćinu (kratki akcenat, $\backslash\backslash$)
- nenaglašenu duljinu (˘)
- nenaglašenu kraćinu (˘)

Takav puni inventar vrijedi samo za vokalske silabeme, a sonantski silabem *r* može biti naglašen i nenaglašen, ali je uvijek kratak.

Vrsta i mjesto akcenta a također i nenaglašena kvantiteta imaju distinktivnu funkciju, kao što je i u drugim sustavima našega jezika.

Između prozodijskih razlikovnih obilježja ostvaruju se ovakvi odnosi:

- opreka po silini (naglašenost:nenaglašenost) prisutna je i među dugim i među kratkim vokalima
- opreka po kvantiteti (dužina:kraćina) postoji i između naglašenih i između nenaglašenih vokala
- opreka po intonaciji (silaznost:uzlaznost) u sustavu nije ostvariva

Distribucija je svih četiriju prozodijskih jedinica ($\backslash\backslash$, $\overset{\circ}{\text{}}$, ˘ , ˘) u MGK slobodna: svaka od njih može stajati na početnom, središnjem ili dočetnom slogu riječi. Dužine i kraćine mogu biti i prednaglasne i zanaglasne, a stoje neposredno uz akcenat ili dalje od njega.

Kratki akcenat ($\backslash\backslash$) ostvaruje se na:

- a) inicijalnom slogu: *đbi*, *město*, *stâvni*, *štĵice*, *nâzada*

⁴⁸ U jezičnom sustavu MGK intonacija nije fonološki relevantna, pa se označavanje suprasegmentnih obilježja u ovome radu moglo riješiti i na taj način da se u primjerima označi samo mjesto ekspiratornog akcenta (˘) i duljina (˘), kako se uobičajilo u novijoj dijalektološkoj literaturi. Ipak, zadržana je stara norma obilježavanja prozodema jer se to pokazalo važnim u poglavlju 2.2.

b) medijalnom slogu: *veliko, negđvo, kvadrit'e, bacilàla, zaboràvela*

c) finalnom slogu: *obèd, obrnùt, evakò, nabijenò, Marangundv*

Dugi akcenat (ˆ) ostvaruje se na:

a) inicijalnom slogu: *kàpje, dólì, Mìko, sèden, cìpane*

b) medijalnom slogu: *ponèštri, slatkòga, nabiješ, mobilija, pripejaju*

c) finalnom slogu: *nabì, vosrid, Brestovì, faceletùn, četrdesèt*

Prednaglasna dužina ostvaruje se ispred:

a) \\ akcenta: *nìsmò, nùtri, otprìlike, načìnit, makarùnì*

b) ˆ akcenta: *spìli, tònkù, nasikù, zapòdnè*

Zanaglasna dužina ostvaruje se iza:

a) \\ akcenta: *pòčet, òbruč, stžzànce, Danijèličin, kùhanì*

b) ˆ akcenta: *nárgā, hrváskì, prokjèstvì*

Iz navedenih primjera može se vidjeti i raspored zanaglasnih i prednaglasnih kraćina.

2.2. ČAKAVSKI AKUT

Općenito se smatra da je u govorima kvarnerskog otočja uglavnom u upotrebi dvočlani akcenatski sustav, odnosno da je evolutivni prijelaz tzv. čakavskog akuta (˘) u dugosilazni naglasak (ˆ)⁴⁹ izvršen, a fonološka se opreka između njih ukinula.

Situacija u MGK je ovakva: u neutralnom iskazu ispitanih govornika (tj. u samostalno izgovorenim riječima, izvučenima van konteksta rečenice ili većeg diskurza) akut dosljedno izostaje, a na njegovu je regularnome mjestu uvijek dugi silazni naglasak. U sustavu, dakle, intonacija nije fonološki relevantna. No, u govoru (parole), koji ne mora biti niži naročito afektivno intoniran, pa čak i u jednoj izdvojenoj rečenici, uzlazni se naglasak učestalo pojavljuje upravo u onim kategorijama u kojima valja očekivati akut (osim na apsolutnom kraju iskaza kad je promjena ˘ > ˆ obavezna zbog silaznosti rečenične intonacije).

Fonetska realizacija uzlaznog naglasaka na mjestu akuta, takvog kakav je i kada je prisutan u govoru (parole) ispitanih Krasana, nešto je drugačija od one koja vrijedi za većinu hrvatskih govora koji u akcenatskom sustavu imaju akut. Slijedeći Ivšićev opis fiziologije akuta,⁵⁰ moguće je ustanoviti da se akcenat o kojem je riječ u MGK ostvaruje kao duga, ujednačena, ravna »visina«, dok je kratka »dubina« koja bi joj trebala prethoditi gotovo nečujna. Ne dolazi do prekida između »dubine« i duge »visine« odnosno nema za taj akcenat karakteristične skokovitosti.⁵¹ Naglasak bez dvojbe pokazuje tendenciju uzlaznosti, jer se prilikom njegova

49 D. Brozović – P. Ivić, n. dj., str. 83; M. Moguš, n. dj., str. 56; B. Finka, Čakavsko narječje, str. 31; M. Hraste, Dvoakcenatski sistem u hrvatskom ili srpskom jeziku, Zbornik za filologiju i lingvistiku, I, Novi Sad 1957, str. 87, 90.

50 Stjepan Ivšić, Prilog za slavenski akcenat, Rad JAZU, 187, Zagreb 1911, str. 146–154.

51 U tome je smislu fiziologiju akuta opisivao A. Belić: O rečeničnom akcentu u kastavskom govoru, Južnoslavenski filolog, XIV, Beograd 1935, str. 155.

izgovora ton na drugoj mori ne spušta, dok je slog koji slijedi tonski puno niži, a vokal u njemu teži redukciji.

S druge strane, zbog izrazito dinamične rečenične intonacije u kojoj je opozicija uzlaznost:silaznost vrlo dobro izražena, u spontanom govoru ponekad dolazi do realizacije uzlaznosti i na slogovima pod izvorno silaznim naglaskom. Na taj se način intonacijska opreka dvaju dugih akcenata u govoru (parole) neutralizira.⁵²

2.3. AKCENATSKE PROMJENE

Od specifičnih akcenatskih promjena u MGK dolazi do tzv. sjevernočakavske metatonije ($\wedge > \cap$) u prezentu glagola:

<i>Infinitiv:</i>	<i>Prezent:</i>
<i>sěst, rīzat, pogīnūt</i>	<i>sēde, rīže, pogine</i>
<i>čūt, nabīt, kupovāt</i>	<i>čūje, nabije, kupūje</i>

Primjeri dezoksitoneze su sporadični: *nēt'u* (< *net'ū*), *jāje* (< *jājē*), *starina* (< *starinā*), *ōnda* (< *ondā*), *kāko* (< *kakō*). Ponegdje dolazi i do neutralizacije akcenatskih tipova: prema *zrāk-zrāka* je *špāg-špāga* (< *špāgā*), *brēst-brēsta* (< *brēstā*).

Do metatonije akcenta dolazi ponekad ispred sonanta u zatvorenu slogu: *đīm* > *dīm* (Gsg *đīma*), *cār* > *cār* (Gsg *cāra*), *kōñ-kōñ* (Gsg *koñā*), *ogōñ-ogōñ* (Gsg *ognā*).

Ima i sporadičnih slučajeva prebacivanja siline na proklitiku: *nā dan*, *nā tonoc*, *pđ boga*, *pđ vodu*, ali redovite su i dubletne realizacije. U ovim je primjerima riječ o starom praslavenskom prijenosu siline unutar akcenatske cjeline.

2.4. ZAKLJUČAK

Prema Moguševoj akcenatskoj klasifikaciji⁵³ MGK pripada starijem dvoakcenatskom naglasnom sustavu: evolucija $\sim > \cap$ provedena je, makar su u govoru

52 Vrlo interesantan doprinos pitanju odnosa akcenta riječi i akcenta rečenice, koji osvjetljava općenito problem postojanja i kvalitete akuta u dobrinjskom govoru, dao je Aleksandar Belić u svome radu: *L'accent de la phrase et l'accent du mot*, Travaux du cercle linguistique de Prague 4, 1931, str. 183–188. Zaključak te rasprave A. Belić izlaze i u drugom svome radu: O rečeničnom akcentu u kastavskom govoru, n. dj., str. 151: »Za dobrinjsku akcentuaciju ja sam rekao da se ona *razvija* /istakao A.B./ u ovom pravcu: /Belićev znak za \sim / postaje uopšte sve više rečenični akcentat kod reči sa dugim akcentom; a \cap postaje kod istih reči sve više akcentat kraja reči i kada se usamljeno upotrebljavaju, i to ne samo u slogu koji je na apsolutnom kraju reči nego i u drugim slogovima.« Čini se da je u kraskom govoru, reprezentantu dobrinjskoga tipa, takva situacija prisutna i danas, premda bi do čvršće argumentacije za tu tvrdnju trebalo doći dubljim i temeljitijim proučavanjem odnosa fonetike akcenata i rečenične intonacije, koje ovo istraživanje nije obuhvatilo. Također se čini da uzlaznost ostvarena u govornoj situaciji na regularnome mjestu čakavskog akuta i uzlaznost ostvarena u govornoj situaciji na mjestu izvornoga cirkumfleksa (sve u smislu intoniranja i naglašavanja na planu rečenice) nisu posve iste kvalitete, no rješavanje toga pitanja zahtijeva i temeljitije istraživanje usmjereno u tome pravcu.

53 M. Moguš, Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji, Zbornik za filologiju i lingvistiku, X, Novi Sad 1967, str. 130.

tragovi tog procesa još vrlo živi. Staro se mjesto akcenta u pravilu čuva, a arhaičnosti ovoga sustava pridonose i vrlo dobro očuvane prednaglasne i zanaglasne dužine.

SUMMARY

THE PHONOLOGICAL DESCRIPTION OF THE LOCAL DIALECT OF KRAS

In this paper the author describes the phonology of the local dialect of the village Kras on the island of Krk, which is a typical representative of the Dobrinj dialectal type. This dialect preserves some very archaic language traits that make it special as compared to other mycro-dialects of Krk, Central Chakavian as well as Chakavian dialects in general. The main characteristics of this dialect are:

1. Vowels

1.1. The system contains five vowels: a, e, i, o, u. The articulation is not specific, the distribution is free.

1.2. Old Croatian *ə* (< **b*, **b̄*) > *o* in an originally short syllable (so: *ča* > *čo*).

1.3. *va, va-* > *va, vo, v, u, Ø*

1.4. *sə* > *zo, z/s, so, s/š/ž*

1.5. *e* > *e, a* (only in two examples: *jašmik, zajik*)

1.6. *l* > *o, li* (only in the infinitive of some verbs)

1.7. *ě* > *e, i* (according to the Meyer-Jakubinski rule)

1.8. **-ije* > *-i* (in verbal and collective nouns)

2. Consonants

2.1. The system contains twenty two consonants. Distributional restrictions exist in consonant clusters.

2.2. *dj, daj*, foreign /*g'*/ > /*ǰ*/

2.3. /*ž*/ > /*ž*/

2.4. /*l*/ > /*l*/, /*l*/ (only in some examples)

2.5. *tj, taj*, foreign /*k'*/ > /*t'*/

2.6. *-m* > *-n* (not only in grammatical morphemes and in indeclinable words)

2.7. In the end of the syllable *l* is dropped in the *l*-participle of the masculine gender.

2.8. *baj, paj, maj, vaj* > *bj, pj, mj, vj*

2.9. *staj, stj, skj* > *št', zgt' > žj*

2.10. Old *čr* is preserved.

2.11. *kl, gl, hl* > *klj, glj, hlj* > *kj, gj, hj*

2.12. As well as in other Chakavian dialects, in this dialect exist systematic alternations or reduction of consonants which are in the brink zones of the syllable (structural modifications of secondary consonant clusters which are atypical for Chakavian): *ct* > *st*; *čn, čk, čt* > *šn, šk, št*; *ts, ds, ps, bs* > *s*; *kt, k', kt', kr* > *ht, hč, ht', hr*; *gn* > *n*; etc. Mostly changes the final consonant in internal closed syllable (structure -C+C-).

3. Accentuation

3.1. The system has four prosodic units: two stresses (short \backslash , long \cap), unstressed quantity ($\bar{\quad}$) and unstressed shortness ($\overset{\cup}{\quad}$). The distribution of all units is free.

3.2. Old pretonic and post-tonic quantities are well preserved.